

Asia: VN/32825/2024

Hallituksen esitys eduskunnalle opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virastouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Näytelmäkirjailijat ja Käsikirjoittajat ry kiittää mahdollisuudesta lausua Sivistyshallinnon uudistamiseen liittyvästä lakiluonnoksesta ja haluaa kiinnittää erityistä huomiota vertaisarvioinnin periaatteen säilyttämiseen, taiteen autonomian vahvistamiseen ja poliittisen vallankäytön rajoittamiseen virastouudistuksen lainsäädännössä.

Vertaisarviointi on keskeinen osa taiteen autonomiaa ja vertaisarvioinnin periaatteen tulee olla uuden Kulttuuriviraston apurahanjakoa ohjaava lakiin kirjattu periaate. Valtion taiteilija-apurahoja koskevan päätöksenteon tulee jatkossakin perustua vertaisarviointiin, mikä tulee mainita uudistuksen alla olevassa lakiesityksessä. Taiteen autonomia tulee turvata rakenteellisesti siten, että autoritäärisillä päätöksillä ei voida vaikuttaa taiteen rahoituspäätöksiin. Lainsäädännöllä tulee varmistaa, että poliittinen ohjaus ei voi heikentää taiteen vapautta ja autonomiaa. Perustuslain 16 §:n 3 momentin mukainen tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapaus täytyy turvata.

Uuden viraston päätöksentekorakenteet, erityisesti Taide- ja kulttuurineuvoston ja asiantuntijapankkien roolit jäävät liian väljästi määritellyksi. Uudessa mallissa päätöksenteko siirtyy enemmän Taide- ja kulttuurineuvostolle, jonka jäsenmäärä, varajärjestelmät ja asiantuntijapankkien rooli ovat kriittisiä kysymyksiä. Esitysluonnoksessa ehdotetaan, että taideneuvoston koko olisi 6-10 jäsentä sekä enintään viisi varajäsentä. Lisäksi määritellään varsin laveasti taideneuvoston jäsenten mahdollinen taustaosaamisen taiteen tuottamisesta ja tutkimisesta liiketoimintaan. Tämänkaltainen neuvostokokoonpano sisältää hyvin vähän yksittäisen taiteenalan asiantuntemusta. Koska neuvosto tekee vertaisarviointiin perustuvia apurahapäätöksiä, tulee varmistaa, että neuvostossa on riittävä taiteen ja taiteilijan työskentelyyn liittyvä vertaisuuteen perustuva asiantuntemus. Taide- ja kulttuurineuvoston jäsenten tulisi nauttia taide- ja kulttuurikentän arvostusta sen lisäksi, että heiltä edellytetään alan koulutusta ja kokemusta. Päätöksenteko apuraha-asioissa tulee jatkossakin perustua taiteen kentän asiantuntemukseen ja olla riittävän etäällä, ”käsivarren mitan päässä”,

virka- ja poliittisesta päätöksenteosta. Myös alueellisuus tulee huomioida valtakunnallisesti kattavalla edustuksella.

Päätöksentekotapaa Taide- ja kulttuurineuvostossa olisi tarpeen selkeyttää. Lakiesityksessä neuvoston toimikausien pidentäminen lisää riskiä vallan pysyvyydestä ja vähentää kiertoa. Nyt esitetyssä muodossa Taide- ja kulttuurineuvostoa koskevan lainkohdan perustelut eivät Suomen Näytelmäkirjailijat ja Käsikirjoittajat ry:n näkemyksen mukaisesti ole riittäviä vertaisarvioinnin merkityksen ja taiteen autonomian turvaamisen kannalta.

Hallituksen esitysluonnoksen 2§:ssä (s. 80) sanotaan että ”Kohdassa ei enää mainittaisi erikseen edistämistä kansallisesti ja kansainvälisesti, koska tehtäviin liittyvän kansainvälisen toiminnan voidaan katsoa kuuluvan viraston tehtäviin ilman nimenomaista mainintaakin.” Suomen Näytelmäkirjailijat ja Käsikirjoittajat ry:n mielestä maininta kansainvälisen toiminnan edistämisestä tulee säilyttää uudessa lakiesityksessä. Kansainvälisyys etenkin audiovisuaalisella alalla on keskeinen tae kasvulle.

Momentin 2 kohdan mukaan viraston tehtävänä olisi luoda edellytyksiä taiteen tekemiselle ja taiteilijoiden työskentelylle. Suomen näytelmäkirjailijat ja Käsikirjoittajat ry:n mielestä kohdassa tulee säilyttää maininta aikaisemmassa Taiteen edistämiskeskuksesta annetun lain 3 §:n 4 kohdassa säädetystä tehtävästä osallistua taiteilijoiden toimeentuloedellytysten edistämiseen.

Kunnioitavasti

Outi Mäkinen

toiminnanjohtaja

Suomen Näytelmäkirjailijat ja Käsikirjoittajat ry

Mäkinen Outi

Suomen Näytelmäkirjailijat ja Käsikirjoittajat ry - Outi Mäkinen